10.1. Glossari

ABEURADOR. Lloc disposat per abeurar-hi el bestiar. Pot ser un atuell de pedra, terrissa, vidre, etc. fet especialment per aquesta funció o bé una font d'aigua natural on s'hi abeura la fauna.

ADOVELLADA. Dovellada. Fet amb dovelles. (Veure *dovella*).

ALBARDA. Guarniment de les bèsties de càrrega que consisteix essencialment en un coixí ple de palla, de borra, etc., que s'adapta al llom de l'animal i sobre el qual es col·loquen les sàrries, els arganells, etc,. d'una manera diversa segons les contrades.

ARÇ. Arbust o arbre espinós, que pertany a les famílies de les rosàcies, de les solanàcies, de les eleagnàcies o de les ramnàcies.

ATUELL. Estri còncau de terrissa, de vidre, de metall, etc. que serveix per a contenir alguna cosa.

BATRE. Fer sortir el gra de l'espiga quan s'ha fet la sega del cereal.

BIGA PAREDERA (o biga perfila). Bigues laterals paral·leles a les parets de càrrega sobre les quals es recolza l'embigat quan no es vol encastar a aquestes.

CAIRAT I CABIRÓ. Biga petita o mitjana que forma el pendent de la teulada i suporta els llistons. També s'usa com a bigam dels sostres. La seva llargada oscil·la entre els 3 i 5 metres, amb les seves corresponents i proporcionals seccions.

CAIRÓ. Rajola massissa, gruixuda i quadrada. Peça usada per a pavimentar, tan a l'exterior com a l'interior.

CARLINA. Gènere de plantes herbàcies anuals, biennals, o perennes, de la família de les compostes, de fulles alternes o reunides en roseta basal, normalment molt espinoses, i capítols voltats de bràctees linears, grogues o més rarament purpúries, amb aspecte de flors ligulades.

Imatge de la revista digital "Flores y plantas.net" consultada a *http://www.floresyplantas.net/floresplantas/plantas-silvestres/eguzkilore-la-carlina-acaulis/* el 27/11/2011

CORRIOLA. Politja per elevar pesos; a la masia s'utilitza per extreure les galledes d'aigua de les cisternes.

CREU DE TERME. Creu generalment construïda de pedra al límit entre dues propietats. Segons Amades (1938) el cristianisme, amb l'afany d'esborrar el paganisme, va substituir els antics túmuls marcadors de fites i partions per creus de pedra."

CRUGIA. Espai comprès entre dos murs de càrrega.

CUP. Recipient, generalment d'obra, sobre el qual hom trepitja el raïm i on el most es transforma en vi. També s'anomena cup del soterrani que serveix per a guardar olives, gra, etc.

DOVELLA. Peça trapezoïdal feta servir en la construcció d'arc i voltes que, al ser més estreta d'un costat que de l'altre, fa funció de cunya i distribueix les forces dels murs que hi ha a sobre dels arcs.

ESCLAMALLS. (*sin*. clemàstecs). Cadena amb ganxos que va penjada al canó de la xemeneia de la llar, que serveix per a penjar-hi les olles, els perols, etc., que s'han de posar per escalfar al foc.

ESCÓ. Banc llarg amb respatller ample que trobem al costat de la llar de foc.

ESCUDELLER. Prestatge per a posar-hi plats o escudelles. Se solia situar sobre la pica; a la sala o bé a la cuina.

ESPIELL. (*sin*. mirador, espiera) Forat fet en una paret o una porta per poder mirar el què passa a fora sense ser vist.

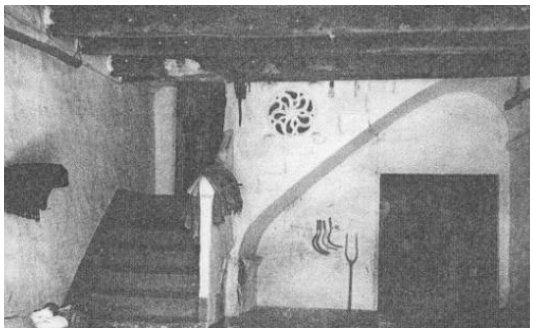

Entrada amb espiell a l'escala. Autor desconegut. Fons: Estudi de la Masia Catalana (Centre Excursionista de Catalunya).

FEIXA. (*sin.* bancal, marjada) Peça de terra de conreu en forma de terrassa, sovint construïda amb marges de paret seca als vessants muntanyencs o en terrenys costeruts. La seva superfície acostuma a ser relativament plana i quan forma part d'un sistema de feixes ha de disposar d'un drenatge que permeti l'evacuació dels excedents de pluja.

FER GARBERES. Ajuntar en feixos, les garbes portades del camp. (Veure garba).

FERRAR EL BESTIAR DE TIR. Posar les ferradures per a protegir les peülles de les mules i cavalls.

GARBA. Feix d'espigues segades.

GRESOL. Recipient en el qual s'hi posa oli i un o més blens, per a fer llum. També fa de dipòsit per a les llumeneres.

GUARET. (o goret) Pràctica agrícola ancestral per tal d'evitar esgotar el sòl que consistia en deixar de conrear una terra cada tres o quatre anys per llaurar-ne només les males herbes i així deixar-la recuperar i tenir més rendiment els següents anys. Estava lligada amb la ***rotació de conreus**** i es feia especialment a l'arquitectura de secà.

INÈRCIA TÈRMICA. Propietat que indica la quantitat de calor que pot conservar un cos i la velocitat amb què la cedeix o absorbeix de l'entorn. Depèn de la massa, de la calor específica dels seus materials i del coeficient de conductivitat tèrmica d'aquests.

JOU. Peça de fusta amb què dos animals, espacialment bous, són junyits per caps o bescolls a l'arada, al carro.

LLEIXA. Relleix o prestatge adossat a una paret, a la campana d'una llar, etc.

MARXAPEU. Part d'un esglaó que sobresurt per sobre de l'anterior i que fa que cada esglaó tingui més superfície de petja.

MULASSA. (*sin.* maridet, frare, escalfallits) Escalfeta de llit.

PALANGANER. Suport per al rentamans o palangana. També solia tenir un penjador per posar-hi la tovallola i de vegades un mirall.

PALLISSA. Paller cobert. Edifici destinat a guardar la palla.

PARET DE TANCA. Paret, generalment feta de pedra seca, que té una doble funcionalitat; per una banda fa de marge entre dos terrenys a diferent alçada i per l'altra fa de línia divisòria entre termenats veïns.

Foto d'Antoni Marí Marí "Rota", 2010, editada a *"El món agrari a les terres de parla catalana"*

PLETA. Clos, porció de terreny tancada generalment amb una paret, dins la qual s'hi tanca el bestiar per a pasturar.

QUARTERA. Mesura superficial agrària equivalent a l'extensió de terra que es pot sembrar amb 1 quartera de gra (equivalent a uns 70 litres).

ROTACIÓ DE CONREUS. Pràctica agrícola que consisteix en alternar els cultius en un terreny. Aquest sistema permet reduir la contaminació del terreny en males herbes, malalties i plagues i augmentar la producció. Tradicionalment, i abans de la disponibilitat de fertilitzants, se solia combinar amb el ***guaret**** per evitar deixar infèrtils les terres.

SALPÀS. Benedicció feta amb aigua beneïda i sal que el rector feia a cada casa per Quaresma. Es deia que aquesta barreja purificadora amb la què es ruixaven els brancals i les llindes de les portes d'entrada de la casa i els estables protegia tant a la família com als animals de malalties, desgràcies i mals esperits.

SELLA. Seient de cuir, de forma adaptada a l'esquena del cavall, del mul, etc., amb la superfície lleugerament còncava, de manera que el genet hi pugui seure còmodament.

SETI. Pedra, soca o algun altre element mínimament pla que es pot trobar en el mas i que el pagès solia aprofitar com a seient.

TERMENAT. (*sin*. terme) Porció de terreny limitada que pertany a una propietat.

TINA. Recipient de grans dimensions, obert de la part superior usat per al procés de vinificació o bé pel seu emmagatzematge. Les formes tradicionals de les tines solien ser cilíndriques i els materials utilitzats la fusta, la rajola ceràmica i la pedra de la construcció impermeabilitzada amb materials terrosos.

TORTUGA. Teula més encorbada i fonda que les ordinàries que serveix per a fer reguerons i principalment canalons.